

«Τεχνητή νοημοσύνη : Ευχή ή κατάρα για το μέλλον της ανθρωπότητας;»

Η ηθική και η δεοντολογία ανέκαθεν αποτελούσαν αναπόσπαστο κομμάτι μιας επιστημονικής έρευνας, από τη σύλληψη μιας ιδέας μέχρι τη υλοποίησή της. Οι ραγδαίες και ταχύτατες εξελίξεις στην επιστημονική έρευνα αναδύουν συχνά στην επιφάνεια δεοντολογικά και ηθικά ζητήματα, όπως τα όρια της έρευνας και την κατάχρηση των αποτελεσμάτων της. Ένα από τα σημαντικότερα, λοιπόν, επιτεύγματα του 21ου αιώνα είναι αναμφίβολα η εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης. Τα ηθικά διλήμματα, που εγείρονται είναι τεράστια και σε καμία των περιπτώσεων αμφισβητήσιμα. Άραγε οι μηχανές θα μπορέσουν μακροπρόθεσμα να αντικαταστήσουν την ανθρώπινη βούληση και να χειραγωγήσουν ποικιλοτρόπως τους ίδιους τους δημιουργούς τους; Θα μπορέσει ο άνθρωπος να διατηρήσει την εγγενή του αξία, χωρίς να μειώνεται, να καταπιέζεται και εν τέλει να κυριαρχείται από τις νέες τεχνολογίες;

Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης οφείλουν να αναπτυχθούν, για να σέβονται και να εξυπηρετούν τον άνθρωπο, προστατεύοντας την ανθρώπινη ακεραιότητα και ικανοποιώντας τις βασικές του ανάγκες. Είναι επιτακτική ανάγκη, οι άνθρωποι να διατηρούν την ελευθερία τους, να παίρνουν οι ίδιοι αποφάσεις για τη ζωή τους και να εξασφαλίζουν την ιδιωτικότητά τους σε καθημερινή βάση. Στο πλαίσιο της τεχνητής νοημοσύνης, ο σεβασμός της ανθρώπινης ελευθερίας ισοδυναμεί με περιστολή της αδικαιολόγητης παρακολούθησης, καθώς και της άδικης πνευματικής και καταναλωτικής χειραγώγησης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός κράτους δικαίου ,που προασπίζει τις ελευθερίες και τα δικαιώματα των πολιτών, είναι η συνταγματική κατοχύρωση των περιορισμών και των κανόνων , που οφείλουν να τεθούν πάνω στις εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης. Η κατάχρηση των εφαρμογών αυτής της νέας τεχνολογικής και επαναστατικής εξέλιξης, οφείλει να τιμωρείται αυστηρά βάσει νομοθετικού πλαισίου, που είναι επιτακτικό να κατοχυρωθεί σε πανανθρώπινη κλίμακα. Οι επιστήμονες ή οι επιχειρηματίες, οι οποίοι δε θα προασπίζονται τα δικαιώματα των πολιτών και θα υποτιμούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια οφείλουν να τιμωρούνται παραδειγματικά και να αποστερούνται του δικαιώματος επαναχρησιμοποίησης των εργαλείων, που παρέχει η τεχνητή νοημοσύνη. Τα εν λόγω εργαλεία οφείλουν να μην παράγουν αθέμιτα προκατειλημμένα αποτελέσματα και να σέβονται τις μειονότητες και τις ευάλωτες ομάδες, που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Για παράδειγμα, στον εργασιακό τομέα, η λανθασμένη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να οδηγήσει στη λήψη μεροληπτικών αποφάσεων βάσει φύλου, εθνικότητας και ηλικίας κατά την πρόσληψη ή την απόλυση εργαζομένων. Ακόμη, σε περίπτωση απονομής της δικαιοσύνης ή ακόμα και άσκηση κάποιας ποινικής δίωξης, οι αποφάσεις μπορεί να είναι μεροληπτικές. Άλλωστε, εκείνος, που προγραμματίζει ένα μηχάνημα τεχνητής νοημοσύνης - εσκεμμένα ή μη - το διαμορφώνει σε σχέση με το δικό του σύστημα αξιών, τα στερεότυπα και τις πεποιθήσεις, από τις οποίες εμφορείται ο ίδιος. Ο σκοπός, οι δυνατότητες, οι διαδικασίες και οι αποφάσεις που προκύπτουν στα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης είναι επιτακτικό να είναι διαφανή και κατανοητά σε όσους επηρεάζονται από αυτά.

Προς επίρρωση των παραπάνω, νομικά ζητήματα προκύπτουν, όταν κρίσιμα προσωπικά δεδομένα, για παράδειγμα ιατρικές εξετάσεις, φορολογικές πληροφορίες, πολιτικές πεποιθήσεις, θρησκευτικές ιδεολογίες και σεξουαλικός προσανατολισμός γίνουν προσβάσιμα σε άτομα ή οργανισμούς, χωρίς νόμιμη κατοχύρωση και μπορούν να προκαλέσουν βλάβη, διάκριση και να φέρουν σε δύσκολη θέση τον κάτοχό τους. Συνεπώς, οφείλουν να ληφθούν και να κατοχυρωθούν συνταγματικά αυστηροί νόμοι, οι οποίοι θα προασπίζουν την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων της προστασίας από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και από τυχαία απώλεια ή καταστροφή.

Ένα σημαντικό ζήτημα, που αναδύεται είναι η απόδοση ευθυνών σε περίπτωση δυσλειτουργίας των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Σε ποιόν θα καταλογίζονταν ευθύνες σε περίπτωση ενός ατυχήματος με όχημα χωρίς οδηγό; Ο υπαίτιος θα ήταν ο ιδιοκτήτης, ο προγραμματιστής ή ο κατασκευαστής; Επιπλέον, σε περίπτωση διαρροής κάποιων προσωπικών δεδομένων ορισμένων ανθρώπων, ποιος θα καλούνταν να απολογηθεί; Τα ηθικά διλήμματα, που εγείρονται είναι ποικίλα. Εάν ο δημιουργός ενός προϊόντος ήταν απαλλαγμένος από κάθε ευθύνη, δε θα υπήρχε κίνητρο παροχής καλού προϊόντος ή υπηρεσίας. Από την άλλη, η ύπαρξη αυστηρών κανονισμών θα μπορούσε να καταστείλει την καινοτομία. Εδώ καλείται να τεθεί το ερώτημα, κατά πόσον η τεχνητή νοημοσύνη και η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος είναι εφικτό να λειτουργήσουν ως υπηρέτες του ανθρώπου, χωρίς ο ίδιος ο δημιουργός τους να υποταχτεί σε αυτές λόγω της ακόρεστης επιθυμίας για εξουσία. Δυστυχώς, η απληστία του ανθρώπου συχνά υποσκάπτει τους ηθικούς φραγμούς και οδηγεί στην απόλυτη απευαισθητοποίηση των ανθρώπων.

Καταλήγοντας, η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί ίσως την μεγαλύτερη επανάσταση στην ιστορία της τεχνολογικής εξέλιξης της ανθρωπότητας. Η τεχνολογική πρόοδος μέσω των «ευφυών συστημάτων» μπορεί να αποτελέσει τόσο ευχή, όσο και κατάρα για το μέλλον της ανθρωπότητας. Ευχή, διότι μπορούν να εξασφαλίσουν την κοινωνική ευημερία και να αυξήσουν το προσδόκιμο ζωής των ανθρώπων. Κατάρα, διότι η ακόρεστη επιθυμία του ανθρώπου για έλεγχο, πλούτη και εξουσία μπορεί να καταργήσει την ανθρώπινη παντοδυναμία και ο άνθρωπος να υποδουλωθεί στα ίδια του τα επιτεύγματα. Μήπως, έφτασε η ώρα, που η τεχνητή νοημοσύνη θα επιχειρήσει να τιμωρήσει την υπερφίαλη ανθρώπινη φύση, η οποία δεν υποκύπτει μπροστά σε κανέναν ηθικό φραγμό και έχει οδηγήσει τον πλανήτη σε ένα ασφυκτικό αδιέξοδο; Άνθρωπος – τεχνολογία, ώρα μηδέν. Μακάρι τουλάχιστον να διατηρηθεί ισοπαλία.

Κωστοπούλου Ματίνα, 7 - 5 - 2023